

КРАСИМИР ПАНОВ
УДАРЪТ ПРИ СКАФИДА

chitanka.info

„Неприятелите се срещнали при р. Скафида (дн. Факийска река, южен приток на Мандренското езеро — б.а.) и в завързалата се тук битка (1303 г.) византийците претърпели тежко поражение, като дали и извънредно много жертви.

Според обичая си българите освободили пленените обикновени войници, а задържали само военачалниците. Тъй като след този успех от българското настъпление е могъл да бъде застрашен и самият Одрин, Михаил IX заповядал да се произведе нов набор на войски и за да ги въоръжи, бил принуден да превърне в злато и сребро скъпоценностите на жена си...“

Далеч на югоизток кръстосваха съгледвачи. След тях с тропот, звън на оръжие и грохот от тежките стъпки на пешаците се точеше войска. Подир тях скърцаха обозните коли, след които се нижеха силуетите на ездачите от последния конен отряд. Покрай воинския строй припряно обикаляха с конете си дружинници и воеводи. Сред тях в мрака само по белия кон можеше да се разпознае предводителят.

Слънцето отдавна бе превалило на запад и мракът напред се сгъсти още повече. Отсечено прозвучаха разпоредби, за кратко време настана суетня. Започна се разтоварване и разпрягане на обозните коне, заразгваха се палатки. В средината на лагера блеснаха борини. Бързо и сръчно войскари забиваха колци, развиваха въжета, опъваха царския шатър. И тогава изведнаж отекнаха викове. Между шатрите изтупуркаха заморени конници. Бяха троица, но от единия кон свалиха четвърти, здраво вързан с кожени каиши. Заедно с царя, който бе още вън, те влязоха в току-що стъкменото походно жилище.

* * *

Час по-късно в шатъра на Теодор Светослав пламтяха факли и дебели восъчни свещи. Владетелят седеше на ниска столица, застлана с кожи, и замислено оглеждаше насядалите край него военачалници, които тихо разговаряха. После, като почесваше рано посивялата си брада, вдигна искрящите си черни очи и заговори:

— Съгледвачите известиха, че врагът е съвсем близо, при южната страна до големия завой на реката. Доведоха пленник, който разказа важни неща... Начело на ромеите застанал Михаил — синът на василевса Андроник. Редом с него бил поставен и друг Михаил, а той е наш отдавнашен познайник — старият пълководец Михаил Глава Тарханиот, заклет враг на българския род. Войската се събрала най-напред при Виза, откъдето главните сили били отправени към нас. Но старикът се разболял и останал там. Незнайно защо във Виза останал и Михаил Палеолог. Той поверил силите на трети пълководец...

Игривите пламъци на свещите блеснаха със зловеща светлина в погледа на владетеля.

— Познайте кой утре ще предвожда врага против нас? — запита той с непривично хриплив глас.

Тишината в шатъра сега се нарушаваше само от съскането на факлите. Знатните, притихнали в напрегнато очакване, кръстосваха погледи със самодържеца. Те достатъчно добре бяха опознали този, който с желязна ръка управляваше държавата вече три пълни години с фанатичната амбиция — да освободи заграбените земи на Асеновци и да възвърне могъществото на България. И макар че повечето бяха убедени в неговата справедливост, все пак те тръпнеха пред непреклонната му воля и стихийен гняв. И нито за миг не забравяха, че той не бе пожалил мнозина заподозрени в разкол и измяна. И преди всичко — една картина, която никога нямаше да избледнее в съзнанието им... Денят, в който улиците и хълмовете на Търновград бяха почернели от народ, загледан към Лобната скала. Там бе изправен патриарх Йоаким, осъден като един от виновниците за татарското нашествие, което в 1292 лето доведе Смилеца на престола, а заедно с това и подчинението на България пред Ногая... Три гъсти редици вдигнати копия отделят в дъга скалата от Царевец... А зад осъдения — зловещата едра фигура на палача — брадат, със запретнати ръкави... Миг и многобройната тълпа потръпва от студен ужас. С развято от вятъра расо Йоаким лети в пропастта и плесва в мътните води на

Етъра... И воеводата Куман със свитък в ръце, който чете високо на множеството!

„... Да се знае! За предателите няма да има милост, макар да са знатни власти или владици. Дошло е времето на честните и достойните! Само който иска да служи вярно, той ще живее и добрува на земята българска!...“

Светослав сгърчи лице в болезнен гърч.

— Не можете ли отгатна? — запита царят. — Или се страхувате да произнесете името му?... Войсил, братът на татарския слуга — царя Смилеца. Той ще води ромеите против своите братя!

Светослав изскърца със зъби, задиша тежко. Боляри и воеводи замряха в очакване. Дълбоката омраза към разколниците, към продажните велможи, забравили род и дълг, довеждаше понякога владетеля до полуда. И сега гневът му не закъсня да се излее с неудържима сила.

— Ето докъде се отива по пътя на предателството! Докъде води жаждата за власт на всяка цена! Докъде накрая стигат отстъпниците!

Пестникът на Светослав се стовари със страшна сила върху малката масичка отпреде му.

— Смърт, страшна смърт за изменника, за отстъпника! Милостта и щедростта ми няма да има граници за този, който би го заловил! А войската му утре ще смажем! Скафида не е голяма, но все пак ще ни помогне. С помитащ удар трябва да натикаме ромеите в ъгъла при големия завой на реката. От другата страна ще поставим стрелци, ето така...

Светослав плесна с ръце. Донесоха му сандъче, напълнено с влажен пясък. Царят започна да чертае с подострена пръчица. Всички се скупчиха около него...

* * *

Сънят в лагера не продължи дълго тази нощ. Още по тъмно бе разбудена войската. И докато бойците под командата на малки и големи челници потягаха оръжието и конете и се построяваха в боен ред, напред бяха изпратени малки отделения конници и пешаци. Под закрилата на мрака те допълзяха до предните византийски постове и успяха да унищожат повечето от тях. Други пешаци преминаха Скафида и се спуснаха надолу покрай източния ѝ бряг.

Малко време остана на ромеите да се приготвят, когато българската войска се надвеси над тях. Пронизително се извисиха сребристите звуци на тръбите, завиха рокове. Снисени над гривите, като шибах свирепи конете си и забиваха шпори в хълбоците им, към ромейския стан полетяха верига копиеносци, следвани от нови и нови вълни.

Вдигнали гора от копия, изпъстрена с многобройни знамена и хоругви, срещу тях в набързо построени успоредни клинове, се люшнаха византийските тагми.

Първата българска верига се разби в неприятеля и ездачите се пръснаха встрани. Но след тях с наведени копия връхлетя втора стена от конници. След нея следваха нови два реда, в средината на които, заобиколен от отбрани бойци, от глава до пети в желязо, препускаше Теодор Светослав.

Остриетата на византийския боен ред бяха прекършени. С гръмогласен боен вик се понесе българската пеша рат. Стотици и хиляди едри планинци с исполински мечове и секири и тежки боздугани в ръце заляха полесражението след последните конни вериги. В грозен водовъртеж се забърка вражата войска, обсипвана със стрели и къси копия, разкъсвана от удари и немилостива сеч от всички страни.

— Бий, трепи ромееца! Удряй, смърт, смърт! — ревяха войскарите.

— Гонете кучето Войсила, отстъпника! — мощно викаха дружинниците.

— Хиляда перпера за главата на изрода, две хиляди — за жив! — гръмовито крещяха воеводи.

Превърнатата в безредна паплач, византийската войска бягаше стремглаво през реката. Конни и пеши ромеи, като тичаха и се биеха помежду си, затънали до кръста във вода, хлъзгайки се и падайки,

бягаха ужасени. Но на източния бряг те бяха обсипани с облаци стрели отвсякъде. Вдигнали щитовете си, със смелост, породена от отчаянието, отделни ромейски части си пробиваха път в луд бяг на югоизток. Малък отряд от архонти и елитни бойци в блестящи доспехи успя да премине сред първите. Там беше предателят, изменникът на бащината кръв. Войсил препускаше, забил пети в слабините на арабския си кон, с позеленяло от ужас лице... Но конните български отряди пресичаха вече от две страни реката и затваряха в обръч остатъците от бягащата неприятелска войска...

Малцина ромей отърваха кожата си и се спасиха от плен. Успя да се спаси и Войсил. Този, който наедно с брата си Радослав бе започнал престъпна борба с всички средства против родината си, в угода на сляпото си властолюбие.

* * *

Край р. Скафида, на мястото, където беше ромейският стан, войската на българите бе построена в прави редове по дружини и полкове. Многобройни червени и зелени пряпорци трептяха на вятъра над главите на бойците, полюшваха се и грееха на слънцето златовезани хоругви. Теодор Светослав, яхнал бял кон, в златна ризница, с развята плащеница, придружен от първите пълководци, премина покрай воинските редове, възви и спря коня в средината. Измъкна меч си и го вдигна високо.

— Славни бойци на земята българска! — проеча гласът му. — С вашите юначни дела, с вашата пролята кръв вие възкресихте славата и честта на българската земя. По нашия победен път отново добиха свобода отнетите след Йоан Асен земи. Отново пряпорецът на дедите се развява над крепостите Несебър, Русокастро, Созопол и Агатопол, отново Дъбилин^[1] е в български ръце! Затова заслужено е да бъде вечна паметта на тези, които загинаха от вражеско оръжие, а на вас, живите — слава!

Дружен вик от хиляди гърла: „Слава, слава!“ се изригна над воинското множество, а вятърът го поде и понесе към безбрежните черноморски простори. Стотици и хиляди копия заблъскаха в земята, мечове заудряха върху щитовете страшно и заканително.

* * *

Теодор Светослав стискаше до болка дръжката на блесналия на слънцето меч. И гледката на ликуващите, окрилени от победата бойци сякаш започна да избледнява пред замъгления му от влагата взор. На нейно място възкръсваха една след друга сцените на жестоката борба с властолюбците, разкъсали българската държава, с изменниците, които протягаха хищни ръце към осакатеното царство: узурпаторът Чака — синът на татарския властелин Ногай, Михаил — син на византийката Мария и Константин Асен, вдовицата на Смилец и неговите братя, патриарх Йоаким и съмишлениците му... И мисълта за борбата, която предстоеше да поведе с двуличната игра на чичо си Елтимира, откъснал от държавата Крънското деспотство, южно от Хемската планина... Неуморима енергия и стоманена твърдост бе нужна на Теодор Светослав, за да отстрани надвисналите над държавата злочестини. Тази държава, възкръснала подобно на птицата Феникс из пепелищата след татарските и ромейските нашествия, която той трябваше да направи добруваща и силна. Такава, каквато я бяха завещали на поколенията Асеновци — несломимите вождове на Втората българска държава.

* * *

В сключения с Византия мир през 1307 година империята признала правата на Светослав над възвърнатите от него земи. През зимата на същата година била сключена търговска спогодба за доставка на голямо количество българско жито в Цариград, застрашен от глад след опустошителните войни. Възобновени били търговските отношения с Венеция.

През втората половина на Светославовото царуване, след смъртта на Елтимир, Крънското деспотство било включено изцяло в границите на българската държава.

Във времето на забележителния организатор, пълководец и прозорлив държавник Теодор Светослав в състава на Търновското царство се намирала и цяла Южна Бесарабия до река Днестър. Тези

земи като бивше владение на Ногай, след премахването на неговия син Чака в Търново, минали под властта на българския владетел.

Царуването на Теодор Светослав е първата светла страница след шест десетилетия упадък, последвал след смъртта на Иван Асен II. Като резултат от мъдрата Светославова стопанска политика страната укрепнала вътрешно, народът се успокоил и заработил в мир.

[1] *Дъблин* — Ямбол. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.